פרפראות

מאר

פרשת חוקת תשפ״א

לא רצה הקב״ה שמש״ר יכנס לארץ כדי שלא יעשוהו אלוה

ממשך חכמה

פרפראות פאר

לא רצה הקב״ה שמש״ר יכנס לארץ כדי שלא יעשוהו אלוה

משך חכמה אות א׳

מפתח ענינים פרשת חוקת תשפ״א

א, לא רצה הקב״ה שמש״ר יכנס לארץ כדי שלא יעשוהו אלוה ממשך חכמה
ב, בכתובים סותרים מבואר למה לא נכנס משי״ר לארץ ישראל
ג, שמחה היא הוכחה לאמונה ביאור המהר״ל בלא האמנתם בי
ד, ליומא דהילולא של בעל הלב שמחה סיפור אישי וליקחו בידו
ה, בירור אם על הצדיק לגזור מעצמו או להתפלל אליו יתי׳
ו, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, כמה נפיש גברא ממשה
ביאור בצחות
ז, באלישע מצינו שאין לצדיק לגזור מעצמו רק להתפלל
ח, הקמצנות במימי העיניים גרמה לחוסר מים ושידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים
ט, ביאור הדבר הקשה במאמז״ל לעולם ירגיז אדם עפ״י הכתוב אדם כי ימות
י, ביאור בענין מטהר טמאים ומטמא טהורים בדרך אפשר
יא, על הסלע הך ויצאו מים איך הזכיר הפייטן החובה של משה לזכות
יב, צורת האדם דומה לצורת מטבע שהוא הסלע וניתן להחליפו מהרש״א
יג, דרך החינוך של אהרון להשיב רבים מעוון הוא בדרך הכבוד וכשפגש אדם רשע נתן לו שלום
יד, דרך החינוך של רבינו הקדוש הוא בדרכו של אהרון דרך הכבוד
טו, דרך האתרים הטכנולוגיים בא עמלק להלחם בישראל וישב ממנו שבי
טז, ביאור מסתכלין כלפי מעלה בספר בן יהוידע
יז, כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו ביאור בצחות
יח, למה אסא ויהושפט לא ביערו את נחש הנחושת וחזקיה ביערו
יט, חזקיה מסר נפשו לבאר ע״ז שלא ביערו אסא ויהושפט
כ, בקש קהלת להיות כמשה ביאור נפלא ממוהר״ר שאול מאמסטרדם

א, לא רצה הקב״ה שמש״ר יכנס לארץ כדי שלא יעשוהו אלוה ממשך חכמה

כתב המשך חכמה (פרשת ואתחנן דברים ד׳ ט״ו-כ״א) **כתיב** ״וה׳ התאנף בי **על דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר ה׳ אלקיך נתן לך נחלה״

התכת הכתובים נראה, כי אחד מן הסבות אשר בגללן היה ברצון הגוזר שימות משה במדבר, היה בשביל **״כי זה משה האיש״**

הוציא מים מצור חלמיש (במדבר חוקת),

פירש כל ימי היותו במדבר מאשה,

״לחם לא אכל ומים לא שתה״ (שמות לד, כח),

נתן להם לחם מן השמים (שמות טז),

הרג מלכי האמורי (במדבר חוקת),

בקע ים סוף (שמות בשלח).

אשר לזאת כל ימי חיי בני גילו, אשר זכרוהו מנוער, ודימו במחשבתם כי המה היו בסוגו ובמעלתו, והוסיפו להתקנא בו ואמרו (במדבר טז, ג) ״כי כל העדה כולם קדושים... ומדוע תתנשאו״ וכו׳, והביטו אחרי משה להטיל דופי במעלליו, לא חששה התורה כלל.

אמנם אחרי מות כל הדור ההוא, המלינים והמתרעמים - תמו ונכרתו, אז אנשי דור חדש, אשר מנוער יזכור רק מפעולות משה **הבלתי טבעיים**, אשר כל מערכות הטבע נקרעו בשבילו, ובפרט בעת **היותם נערים**, לא נחקק בלבם ליחס זה אל השם ית׳ אשר משה קורא בשמו ומדבר אליו תמיד,

חששה החכמה העליונה, פן בבואו לארץ ישראל **ייחסו אליו כי הוא אלוה,** והוא ענין בלתי טבעי - שמין אנושי צועד על כל מערכות הטבע, **ויתבטל בלבבם הרגש האמונה האמיתית בהשי״ת , ולו יעבדו וישתחוו**.

וכבר נתעוררו רבותינו במדרש (במדבר רבה פרשת חוקת יט - יב) ״וידבר העם **באלקים ובמשה״ - השוו עבד לקונו.** ולכן הסבה שמתו ישראל במדבר, ויקום דור חדש, זאת היא הסיבה למיתת משה!

לכן, כאשר צוה על עבודה זרה אמר (דברים ד׳ ט״ו) ״וה׳ התאנף בי **על דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בוא אל הארץ״ וכו׳. כי רק **״על דבריכם״ - שלא תחטאו ולא תקדישו אותי,** נשבע לבלתי עברי וכו׳. **התבונן איך חשש המקום שלא יעבדו למי שאינו השי״ת,** כן נראה תוכן כוונת הכתוב למעיין, **עכ״ל המשך חכמה.**

* * * * * * *

ב, בכתובים סותרים מבואר למה לא נכנס מש״ר לארץ ישראל

כתיב (במדבר כ׳ י״ב), ״ויאמר ה׳ אל משה ואל אהרן יען **לא האמנתם בי** להקדישני לעיני בני ישראל, לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם״, ביאור הכתוב **בספר העקרים ובמהר״ל,** ראה להלן,

כתיב (דברים ד׳ כ״א) ״וה׳ התאנף בי **על דבריכם** וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה״, ביאור הכתוב **במשך חכמה,** ראה להלן,

הדיוק בלשון הכתובים בגללכם למענכם ובעבורם

כתיב (דברים א׳ ל״ז) ״גם בי התאנף ה׳ **בגללכם** לאמר גם אתה לא תבא שם ״,

כתיב (דברים ג׳ כ״ו) ״ויתעבר ה׳ בי **למענכם** ולא שמע אלי וגו׳, כי לא תעבר את הירדן הזה״,

כתיב (תהילים ק״ו ל״ב) ״ויקציפו על מי מריבה וירע למשה **בעבורם**״,

יש לדייק מאוד בשינוי הלשון, כתוב אחד אומר, **בגללכם**, כתוב אחר אומר **למענכם**, וכתוב אחר אומר **בעבורם**,

הלשון בגללכם מבואר, כי בנ״י גרמו למ״ר שלא יבוא שם, אך הלשון, **למענכם ובעבורם, פרושו**, שהיה זה לטובתם של בני ישראל, **למענם ובעבורם**, ודבר זה אינו מובן,

ביאור הענין שהיה זה לטובת בני ישראל

איתא בגמרא (סוטה ט׳ ע״א), דרש ר׳ חיננא בר פפא מאי דכתיב (תהילים ל״ג א׳) ״רננו צדיקים בה׳ לישרים **נאוה** תהלה״ אל תקרי **נאוה** תהלה אלא **נוה** תהלה זה משה, ודוד, שלא שלטו שונאיהם במעשיהם,

איתא במדרש, (מובא בפרשת דרכים, בדרוש השמיני עמוד צ״ח בד״ה עוד נקדים), אלמלא היה משה רבינו נכנס לא״י ובונה את בית המקדש, לא היה נחרב בית המקדש, ולא היתה אומה ולשון שולטת בישראל, ע״כ,

וכך כתב האור החיים (דברים פרק א׳ פסוק ל״ז) ואמרו עוד, שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב, שאין אומה ולשון נוגעת בו,

איתא במדרש (איכ״ר ד׳ ט״ו) **כתיב**, (תהילים ע״ט א׳) מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך וגו׳, **מזמור** לאסף, **קינה** לאסף מבעי ליה, אלא על ששפך הקב״ה חמתו על עצים ואבנים ולא פגע בנפשות, ע״כ,

לפי זה מבואר, כי דבר זה שלא נכנס משה רבינו לארץ ישראל, זה היה מסירות נפש לטובתם של ישראל, שע״י כך לא פגע בנפשות, כי אם היה משה רבינו נכנס, והיה בונה את בית המקדש, לא היה נחרב הבית, מכיון שלא שלטו שונאיהם במעשיהם, והיה ח״ו פוגע בנפשות כאמרם ז״ל, ששפך הקב״ה חמתו על עצים ואבנים ולא פגע בנפשות,

ובכך פירשנו הלשון, למענכם ובעבורם, כי מה שלא נכנס מש״ר לארץ היה, **לטובתם למענם ובעבורם** של ישראל, (ועיין מלבי״ם דברים ג׳ כ״ו).

* * * * * * *

ג, שמחה היא הוכחה לאמונה ביאור המהר״ל בלא האמנתם בי

כתב המהר״ל (גבורות השם פרק ז׳) וז״ל, והנה אדון כל הנביאים השלם בתכלית השלימות שלא היה ולא יהיה כמוהו, בא אליו מכשול זה שנאמר (במדבר כ׳) **״יען אשר לא האמנתם בי״.**

ופירוש זה, כאשר אמר משה ״שמעו נא המורים״ דרך **כעס**, וכן מה שהכה הצור פעמים, הכל דרך כעס, ודבר זה לא היה ראוי לו, כי מאחר שעשה הקדוש ברוך הוא נס, ראוי היה לו להתחזק ולהתגבר **באמונה** בהקדוש ברוך הוא.

ואם היה מתחזק ומתגבר באמונה, היה מתחדש לו השמחה, לא לעשות דרך כעס. וזהו ״אשר לא **האמנתם**״, שהיה ראוי למשה להיות חזק באמונתו, ואם היה חזק באמונתו בהקדוש ברוך הוא היה נוטה אל מעלה נבדלת, והיה עושה בשמחה ולא היה מתפעל לכעוס, ואז היה זה קדושה לעיני ישראל, שהיה משה ואהרן מראים האמונה בו יתברך, ואז היה שמו מקודש לעיניהם על ידי האמונה.

וזהו שאמר **״יען אשר לא האמנתם בי, להקדישני״,** כלומר, היה לכם להתחזק באמונה. ואם עשיתם זה לא היה לכם לכעוס, **כי האמונה מביא לידי שירה ושמחה,** ומשה הכה פעמים דרך כעס,

ולא שהיה החטא להם הכעס בעצמו, רק שהכעס הזה מורה שחטא משה **באמונה, ופירוש זה אמת ונכון מאוד והבן הדברים,**

עוד כתב שם המהר״ל, שהמאמין נמשך אחר השם יתברך בשמחה כמו שהתבאר, **וזה הפירוש האמתי וברור הוא עד מאוד, ואין כאן ספק.** והוא בעצמו ענין האמונה כמו שאמרנו כי האמונה בו יתברך מחדש שמחה. וכדי שיהיה הכל דרך שמחה המורה על האמונה, יהיה מדבר משה אל הסלע ויהיה הסלע נמשך אל רצון בוראו מעצמו. ומשה עשה הכל דרך כעס, והיה כועס ואמר שמעו נא המורים,

גם הכה הסלע, עד שהיה הסלע נמשך אל דבר השם יתי׳ בכח, ועל ידי זה אין מחדש אמונה, כי אין אמונה רק שיהיה הכל דרך רצון **ושמחה,** והבן הדברים אשר התבארו לך מענין האמונה,

* * * * * * *

ד, ליומא דהילולא של בעל הלב שמחה סיפור אישי וליקחו בידו

סיפר בעל שמחה שנולד לו בן בשעטו״מ זמן קצר אחרי הסתלקות ה״**לב שמחה**״, אחרי קבלת ברכה מהאדמו״ר ה״**פני מנחם**״ זי״ע, לנתינת השם על שם האדמו״ר **ה״לב שמחה״** זי״ע,

שאל אבי הבן את ה״**פני מנחם**״, אם יש מקום לומר, כי לאחר נתינת השם שמחה בונם ע״ש האדמו״ר זצ״ל, יש לקרוא לילד רק בשם ״בונם״ כפי שהיה מרגלא בפומיה דאינשי, לפני שנות הנהגתו של ה״לב שמחה״ לקרוא לו בשם ר׳ בונם,

תשובת הפני מנחם היתה משולשת כדרכו בקודש,

א, כשקראו לו לעלות לתורה קראו לו בשתי השמות,

ב, הרבי ז״ל היה תמיד כ-ל כ-ך **בשמחה,**

ג, כשיגדלו הנערים ויהיו הרבה ילדים על שמו, האחד יקרא כך והשני כך, יהיה קל יותר לזהות,

וסיים ה״פני מנחם״, אפשר לקרוא שמחה,

האמונה שמוכחת ע״י השמחה

כידוע, הרבי ה״לב שמחה״ מצא בכל דבר גשמי כרוחני את **שמותיו של הקב״ה,** והן הן דברי המהר״ל שהבאנו לעיל כי **שמחה היא הוכחה לאמונה בהשי״ת.**

הנתינה בשמחה

כידוע, וביותר למי שזכה לקבל ממנו, תמיד נראתה צהלתו בפניו בנתינתו מלב רחב כאולם, ומנגד לא רצה לקבל, וכשרצו לתת היה מתבטא, **לא חסר לי.**

* * * * * * *

ה, בירור אם על הצדיק לגזור מעצמו או להתפלל אליו יתי׳

ביאור יען לא האמנתם בספר העיקרים שעל הצדיק לגזור מדעתו והקב״ה עושה רצון צדיק

בספר העיקרים (מאמר רביעי פרק כ״ב), **כתב**, הרבה נבוכו המפרשים בביאור החטא במי מריבה, ומביא דברי הרמב״ם והרמב״ן והקשה בדבריהם,

וכך כתב, ומה שיראה לי בזה הוא, שהיה בענין ההוא **מעוט אמונה**, כמו שאמר הכתוב יען **לא האמנתם בי** וגו׳, שעקר גדול אל התורה ושורש האמונה הוא **שהשי״ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים, ונמצא זה בקצת הצדיקים,** שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שירצו, וכל שכן על פי הנביאים שהיו הניסים מתחדשים על ידם ככל היוצא מפיהם,

ומי שיש ספק, שהשם יתברך לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי לכך, הנה הוא כמטיל ספק בתורה ושורש משרשיה, וכל שכן כשיראו הנביא עצמו שנתנה תורה על ידו שאינו נשען על האמונה הזאת, **לגזור אומר ולדבר דבר כנגד הטבע לשנות ממנהגו,** וזה בלי ספק גורם לחילול השם ולהטיל ספק באמונה, וע״ז אמר יען לא האמנתם בי, כי כששאלו המים, אלו היה משה ואהרון גוזרים שיבקע הצור ויזובו המים, היה השי״ת בלי ספק מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים והיה השי״ת נקדש בזה לעיני כל העם,

ובעבור שלא עשו כן משה ואהרון, אבל באו מפני הקהל כאלו אין להם עצה מה לעשות היה זה חלול השם וגורם מעוט אמונה בו ובתורתו לרואים, ולפיכך אמר **לא האמנתם בי,** שאלו הייתם מאמינים הייתם גוזרים על הטבע שישתנה כדי שיתקדש שמי על ידיכם, שיראו הכל שאני מקיים דברי עבדי ועצת מלאכי אשלים,

והם עליהם השלום אע״פ שעשו זה לרוב ענותנותם שלא היו רוצים ליטול עטרה לעצמן מבלי צווי מה׳, מכל מקום נחשב להם לעון ולמעוט אמונה, **עכ״ל ספר העקרים,**

מבואר בדבריו, שהיו צריכים משה ואהרון לגזור על הסלע מבלי צווי מה׳, שיוציא מים, ולהאמין שהשי״ת עושה רצון צדיק, והיה מתפשט אמונתו בעם שעושה הקב״ה רצונו של צדיק הראוי לכך.

* * * * * * *

ו, גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם, כמה נפיש גברא ממשה ביאור בצחות

איתא בגמרא (תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז ע״א) רבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין, פגע ביה בגינאי נהרא, אמר ליה: גינאי, חלוק לי מימך ואעבור בך, אמר ליה: אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני, אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה, אני ודאי עושה אמר ליה: אם אי אתה חולק, **גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם,** חלק ליה. הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא, אמר ליה: חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק, חלק ליה. הוה ההוא טייעא דלווה בהדייהו, אמר ליה: חלוק ליה נמי להאי, דלא לימא: כך עושים לבני לויה? חלק ליה. אמר רב יוסף: **כמה נפיש גברא ממשה** ושתין רבוון, דאילו התם חד זימנא, והכא תלתא זימנין. ודלמא הכא נמי חדא זימנא! אלא כמשה ושתין רבוון.

יש לבאר בצחות, במה שאמר **כמה נפיש גברא ממשה**, ע״ד **ספר העקרים,** שמשה רבינו לא הראה לעם ישראל שצדיק אמת **יכול לגזור נגד הטבע,** ורבי פנחס בן יאיר כן גזר על הנהר, ולפיכך הוא **נפיש ממשה.**

* * * * * * *

ז, באלישע מצינו שאין לצדיק לגזור מעצמו רק להתפלל

העונש שקיבל אלישע על שגזר על דעת עצמו

כתיב (מלכים ב׳ פרק ד׳ י״ב) ״ויאמר אל גחזי נערו קרא **לשונמית** הזאת ויקרא לה ותעמד לפניו״

״ויאמר למועד הזה כעת חיה **את חבקת בן**״,

״וישאהו ויביאהו אל אמו וישב על ברכיה עד הצהרים וימת״,

״וה׳ **העלים ממני** ולא הגיד לי״,

איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק ל״ג אות ל׳) **אמרה האשה לבעלה**, נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה וכל פעם שהוא עובר יסור שם אל העליה שנ׳ ויהי היום ויבא שמה,

קרא לשונמית, שנ׳ ״ויאמר קרא להה״, ויקרא לה ותעמוד בפתח, אמר לה **למועד הזה כעת חיה את חובקת בן** מפרי מיעיך, אמרה לו אדוני זקן מאד וחדלה ממני אורח נשים ואי

אפשר לעשות הדבר הזה אל אדוני, איש האלוקים אל תכזב בשפחתך,

ר׳ זכריה אומר, רצון יראיו יעשה, עשה הקב״ה רצונו של נביא והרתה וילדה, וגדל הנער ויצא לו לפוגת נפש לראות בקוצרים וקראו אסון ומת, שני ויהי היום ויצא אל אביו אל הקוצרים וימת, הלכה האשה להר הכרמל ונפלה פניה רצפה לפני אלישע ואמרה הלואי שיהיה כלי ריקם אלא שנתמלא ונשפך,

אמר הנביא כל דבר שהקב״ה עושה הוא מגיד לי וזה הדבר העלים ממני ולא אמר לי, לקח את המשענת אשר בידו ונתן לגחזי ולא עלתה בידו, עד שהלך הוא ברגליו ונתן פיו על פיו ועיניו על עיניו **והתחיל מתפלל לפני הקב״ה** ואומר לפניו רבון כל העולמים כשם שעשית נסים ע״י אדני אליהו והחיה את המת כך יחיה הנער הזה ונעתר לו הב״ה, **ע״כ בפדר״א,**

כתב הרד״ל (פרק ל״ג אות ל״ו) **רצון יראיו יעשה, עשה הקב״ה רצונו של נביא,** מפני, שלא נתפרש בכתוב **שביקש אלישע רחמים מלפני ה׳ בזה,** ושאמר לה כן בשם ה׳,

ואולי מקום לומר, מכיון שאלישע **מדעתו אמר זה, וה׳ עשה רצונו,** ולא דרש מלפני ה׳ בזה, לכן אח״ז כשמת הנער **העלים ה׳ הדבר ממנו, והיה זה לו לעונש,**

ורק בתחיה זו, מפורש במקרא שהתפלל אל ה׳, (מלכים ב ד׳ ל״ג) ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם **ויתפלל** אל ה׳. **עכ״ד הרד״ל.**

מבואר, שאין לצדיק לגזור מעצמו ללא תפילה אליו יתברך,

ביאור בהבדל בין אלישע למשה רבינו

אפשר לומר, כי דברי הרד״ל שאלישע נענש שה׳ העלים ממנו משום **שגזר מעצמו** ולא התפלל, אינם סותרים לדברי **בעל העקרים** שהיה להם למשה ואהרון לגזור מעצמם,

דיש לחלק, כיוון דבאלישע מדובר שלקח לעצמו **מפתח של חיות** שנמצא **רק בידו של הקב״ה** ואינו נמסר לאף אחד, לכן בהבטחת **את חבקת בן,** היה עליו להתפלל, או בדרך נטילת רשות,. משא״כ במשה רבינו ורבי פנחס בן יאיר אין מדובר במפתח הנמצא רק בידו של הקב״ה, ולכן עליהם לגזור מעצמם.

* * * * * * *

ח, הקמצנות במימי העיניים גרמה לחוסר מים ושידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים

כתיב (במדבר פרק כ פסוק ב) ״ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ועל אהרן״: **כתב רש״י** מכאן שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים:

איתא בגמרא (תענית דף ט עמוד א) באר - בזכות מרים, **כתב רש״י,** בארה של מרים - סלע, וזבין ממנו מים, והיה מתגלגל והולך עם ישראל, והוא הסלע שבו הכה משה, שלא היה רוצה להזיל מימיו בשבילו, לפי שמתה מרים.

איתא בגמרא (פסחים דף נד עמוד א) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אלו הן: באר, **כתב רש״י,** באר - בארה של מרים סלע שיצאו ממנו המים על ידי משה ועגול כמין כברה היה ומתגלגל עמהן כל מקום שהולכין.

איתא בגמרא (שבת דף לה עמוד א) הרוצה לראות בארה של מרים, יעלה לראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים, וזו היא בארה של מרים. **כתב רש״י** זהו בארה של מרים - שהיה מתגלגל עם ישראל במדבר בזכותה של מרים, דכתיב (במדבר כ) ותמת שם מרים וסמיך ליה ולא היה מים לעדה.

איתא במדרש (ילקוט שמעוני תורה פרשת מסעי המתחיל ברמז תשפו) אבל כשמתה מרים לא ספדוה ולא קברוה, אלא משה בראש ואהרן ברגל והלכו וקברוה,

כדי שידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים

כתב הכלי יקר (במדבר פרק כ פסוק ב) ולא היה מים לעדה. על צד העונש חסרו המים לפי שלא הספידוה כראוי, כי במשה ואהרן נאמר ויבכו אותם בני ישראל וכאן לא נאמר ויבכו אותה, ונאמר ותמת שם ותקבר שם, כי במקום שמתה שם תהא קבורתה לאלתר ונשכחה כמת מלב ולא הרגישו בהעדרה כלל על כן נחסרו להם המים כדי שידעו למפרע שהבאר היה בזכות מרים.

הקמצנות במימי העיניים גרמה לחוסר מים

ושוב מצאתי בספר **תולדות יצחק** (מדודו של הבית יוסף על במדבר פרק כ פסוק א) ונוכל לתת לה סמיכות באופן אחר לאחריה, והוא שמן הראוי היה שיבכו אותה בני ישראל, בעבור

שהיתה נביאה, ובעבור שהיתה אחות אהרן ומשה, וכל שכן הנשים שיצאו אחריה בתופים ובמחולות, היה ראוי שיבכו אותה בכיה רבה, וכמו שמצינו באהרן [להלן כט] שבכו אותו כל בית ישראל, ולמשה כל בני ישראל [דברים לד ח], ולא עשו כן, לכן בעבור שהיה להם כילות (קמצנות) ממימי עיניהם ולא בכו אותה, לכן עשה הקב״ה מדה כנגד מדה שלא יהיה להם מים לשתות:

יש לומר לפי של בכו עליה כמו על משה ואהרון לכן נענשו במים, ע״ד הכתוב (ירמיהו פרק ח פסוק כג) ״מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי״, **יש לפרש**, אם אתן את **עיני דמעה,** יוכל להיות על ראשי מים **ולא יחסרו המים**,

* * * * * * *

ט, ביאור הדבר הקשה במאמז״ל לעולם ירגיז אדם עפ״י הכתוב אדם כי ימות

כתיב (במדבר י״ט י״ד) ״זאת התורה אדם כי ימות באוהל

כתב בספר **תפארת שלמה** (ריש פרשת חקת), **איתא בגמרא**, (ברכות ס״ג ע״ב), **אמר ריש לקיש,** מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה – שנאמר (במדבר י״ט י״ד) **״זאת התורה אדם כי ימות באהל״**. אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. ע״כ,

הנה צריך האדם, להיות חרד ולהחיש לעסוק בד״ת בעודנו בחיים חיותו בעוה״ז, ואל יאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה, לכן צריך להיות יקר בעיניו היום והשעה שהוא בעוה״ז עודנו בכחו לתקן הכל ללמוד תורה, אבל אח״כ, אם יתן כל חללי דעלמא בעד יום אחד לשוב לעוה״ז לתקן מה שעיוות אז לא יניחוהו.

המעשה בריש לקיש שפירש מחביריו שודדי ההרים

כדאיתא בפרקי דר״א (פרק מ״ג אות מ״ד) אצל **ריש לקיש**, כי ביום שנסתלק הוא מעוה״ז מתו ג״כ כל חבריו הראשונים השודדים בהרים שפירש מהם. והנה כאשר ראו בהכבוד והגדולה שנעשה לריש לקיש בג״ע בעולם העליון עם הצדיקים, ולהם דחפו מדחי אל דחי.

ויצעקו בצר להם לאמר, מה נשתנה הוא ממנו הלא הוא עמנו הי׳. **וישיבו** להם, כי הוא פירש מהם לעסוק בתורה ומעש״ט, וישאלו, הניחונו גם אנחנו נשוב ונעסוק בתורה מעתה. ואמרו להם, עתה שוב אין פנאי עוד, היה לכם לחזור בתשובה בחיים חיותכם, **ע״כ בפרדר״א,**

הנה לכך אמה״כ ״זאת חקת התורה״, כי תעסוק בה בתשובה ותשוקה שלימה. כי תדמה בנפשך, **אדם כי ימות באהל** ויבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעוה״ז עוד. **כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעש״ט באותו היום שהניחוהו לשוב,** בוודאי לא היה מניח אף רגע אחד בלי עבודה ותיקון השלימות לכל ימי חייו. **כי היום הזה הוא**, שהניחוך לשוב לעוה״ז עוד משמים כדי לעשות תשובה לפני מיתתך, כמה יקר הוא היום הזה שלא תוכל עוד להשיגו אח״כ כנ״ל. **עכ״ד התפארת שלמה**,

קושיא בדברי חז״ל הנראין סותרין זה לזה

איתא בגמרא (ברכות ה׳ ע״א) **אמר רבי שמעון בן לקיש,** לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר (תהלים ד׳ ה׳) ״רגזו ואל תחטאו״,

אם נצחו, מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר אמרו בלבבכם,

אם נצחו, מוטב, ואם לאו, יקרא קריאת שמע, שנאמר על משכבכם,

אם נצחו, מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, ע״כ,

וקשה, מהא דאיתא בגמרא, (קידושין ל׳ ע״ב) בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו,

א״כ איך אמרו, יעסוק בתורה נצחו מוטב, **ואם לאו,** יקרא קריאת שמע, או יזכור לו יום המיתה, איך יתכן שלא ניצחו ע״י עסק התורה, הרי אמרו בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין,

תירוץ הקושיה שהקשינו הוא ע״י המעשה דר״ל ופירוש התפארת שלמה דבלימוד התורה יש דרגות

ביאור הדבר, שלא יקשה איך אמרו שע״י עסק התורה לא נצחו ליצר הרע, והרי אמרו, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו,

דודאי דרק ע״י עסק התורה ינצחו ליצה״ר, אבל אם לימוד התורה לא היה בשלימות כדבעי למיהוי, ולכן לא נצחו, על זה אמרו חז״ל העצה היא יקרא ק״ש, ויקבל עליו עול מלכות שמים, ואז, בתורה הנלמדת בקבלת עומ״ש בודאי ינצחו,

אך אם גם קבלת עומ״ש גם לא היתה בשלימות, ולכן לימוד התורה לא עזר לו לנצח היצר הרע, אזי יזכור לו יום המיתה, כלומר, שידמה בנפשו אדם כי ימות באהל, שמבקש את נפשו להשיבה על יום אחד לעוה״ז עוד. כמה היה משתדל בתורה ומצות ומעש״ט באותו היום שהניחוהו לשוב, ובתורה שילמד באופן זה, בודאי ינצחו ליצה״ר.

וזהו פירוש הגמרא נצחו מוטב, ואם לאו, שלא היה לימוד התורה כדבעי, אך וודאי שעסק התורה הוא זה שמצילו מיצר הרע.

יש לציין כי הקושיא המעשה והביאור כולם דברי ריש לקיש הם

ראוי לציין, כי המימרא של, **נצחו מוטב ואם לאו,** שעליה הקשינו לעיל, נאמרה ע״י **ריש לקיש,** (ברכות ה׳ ע״א)

וההסבר של, התפארת שלמה, נאמר, על דברי **ריש לקיש,** (ברכות ס״ג ע״ב), אמר ריש לקיש, מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה – שנאמר (במדבר י״ט י״ד) **״זאת התורה אדם כי ימות באהל״.** אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה.

וגם הפרקי דרבי אליעזר, שהביא התפארת שלמה, (פרק מ״ג) שבה תירצנו את הקושיא, היה עובדא **בריש לקיש**, א״כ גם הקושיא וגם התירוץ, הכל מריש לקיש.

* * * * * * *

י, ביאור בענין מטהר טמאים ומטמא טהורים בדרך אפשר

איתא במדרש (פסיקתא רבתי פרשה י״ד), הוא הביא לפני המלאכים מים שנאמר (בראשית שם ד׳), יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם, וכן (שם שם ז׳), ואל הבקר רץ אברהם,

אמר לו הקב״ה, היא טהרתם של בניך, יהיו נותנים מן אפר פרה לתוך המים, ומזים ומטהרים, ע״כ

א״ל בענין מטהר טמאים ומטמא טהורים

המים הם סימן לטהרה, ככתוב וזרקתי עליכם מים טהורים, **ובעלי חיים, הם סימן טומאה,** כגון עשיית העגל בדמות בעל חי, או לעובדי ע״ז כמו במצרים.

וכאשר מערבים חלק מטהר עם חלק מטמא, חלק המים מטהר את הטמאים, וחלק הבעל חי מטמא טהורים, ולפיכך מטהר טמאים, ומטמא טהורים, (שוב מצאתי כי בכלי יקר במדבר פרק י״ט פסוק כ״א, כתב בדומה לפירוש הנ״ל, אך ביתר טעם ודעת).

* * * * * * *

יא, על הסלע הך ויצאו מים איך הזכיר הפייטן החובה של משה לזכות

בתפילת גשם, זכור משוי בתיבת גמא מן המים. נמו דלה דלה והשקה צאן מים. סגוליך עת צמאו למים. **על הסלע הך** ויצאו מים, בצדקו חון חשרת מים,

וקשה, למה היה מזכיר הפייטן את הכאת הסלע לזכות כמו שאמר, **בצדקו** חון חשרת מים, ולכאורה היה זה לחובה ולא זכות,

אלא צריך לומר, לפי ההסבר שהסברנו לעיל, אות ב׳, שזה שמשה רבינו לא הכניסם לארץ, היה לזכותם של ישראל, ממילא, הגורם לכך, שהוא הכאת הסלע, גם היה לזכותם של ישראל, ולזה הזכיר הפייטן, **זכותו הגדולה של משה רבינו,** שמסר נפשו בשביל כלל ישראל, ״על הסלע הך ויצאו מים״

* * * * * * *

יב, צורת האדם דומה לצורת מטבע שהוא הסלע וניתן להחליפו מהרש״א

איתא בגמרא (סנהדרין ל״ד ע״א) דבי רבי ישמעאל תנא, **כתיב** (ירמיהו כ״ג כ״ט), **הלוא כה דברי כאש נאם ה׳ וכפטיש יפצץ סלע,** מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות - אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים.

כתב המהרש״א (סנהדרין ל״ד ע״א ד״ה מה פטיש), לאחר הדיוקים שדייק המהרש״א, עי״ש, כתב, יש לפרש זה **דסלע** הוא מלשון

חכמים, **סלע** שהוא **מטבע** שהיא ג״כ **ממתכת וברזל,**

ודימה בפרק קמא דקידושין (לי ע״ב) **את האדם בצורתו** אם טוב ואם רע **לצורת סלע,** כי כמו שהסלע הישנה ממלך ראשון שנפסלה, לא נפסל רק, צורתה הישנה, **והאש** מתיך אותה **והפטיש** מפוצץ אותה, לתת לה צורה חדשה וטובה היוצאת,

כן צורת האדם שהיה לו צורה נפסלת רעה **ממלך הראשון הזקן** שהוא יצר הרע הנה על ידי האש התורה שהיא כתובה לפניו באש כו׳ מתיך ומבטל ממנו צורה הראשונה,

ועל דרך זה דימה אותו ג״כ לפטיש שהוא מפוצץ הסלע ונותן לו צורה חדשה, כן ד״ת נותנין לאדם **הנפסל בצורתו**, צורה טובה ורוח חדש שהוא היצר טוב, ועל זה מביא שם כל האי קרא כי הנה כה דברי כאש וכפטיש וגו׳ **שדימה התורה לאש ולפטיש להחזיר לאדם צורה** ורוח חדשה כמו האש והפטיש לסלע, **עכ״ל המהרש״א.**

ע״ד זה אפשר לפרש, אל הסלע הך, פירוש, סלע שהוא מטבע, כאשר אתה רוצה לבטל את צורתו ולתת לו צורה אחרת, יש להכות ולבטל את הצורה,

וע״ד המהרש״א שהאדם, הוא סלע שהוא מטבע, ורוצה לבטל את צורת המלך זקן וכסיל, ע״י שיכה בו לבטל את היצה״ר, יצאו מים שהם תורה, וזהו **על הסלע הך ויצאו מים,**

יש לבאר דברי המהרש״א בדרך גימטריא

כתב המהרש״א (מובא לעיל) **סלע** הוא **מטבע ודימה** בפרק קמא דקידושין (לי ע״ב) **את האדם בצורתו** אם טוב ואם רע **לצורת סלע,** יש להוסיף בדבריו,

כי האדם **עץ** השדה, **עץ** בגי׳ **160**

סלע בגי׳ **160**

כסף הוא מטבע, כסף בגי׳ **160**.

* * * * * * *

יג, דרך החינוך של אהרון להשיב רבים מעוון הוא בדרך הכבוד וכשפגש אדם רשע נתן לו שלום

כתיב (במדבר כ״א א׳) ״וישמע הכנעני מלך ערד״ כתב רש״י (מגמרא ראש השנה ג׳ ע״א) מה שמועה שמע, ״שמע שמת אהרן, ונסתלקו ענני **כבוד**״,

איתא בגמרא, (תענית ט׳ ע״א) שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל, אלו הן, משה ואהרן ומרים, ושלש מתנות טובות ניתנו על ידם, ואלו הן באר, וענן, ומן, באר בזכות מרים, עמוד ענן בזכות אהרן, מן בזכות משה, **מת אהרן נסתלקו ענני כבוד**, ע״כ,

איתא במשנה, (אבות פרק א׳) הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, **אוהב את הבריות ומקרבן לתורה,**

דרך הקירוב של אהרון הכהן היה בדרך ה״כבוד״ שנתן גם לאדם רע או רשע

כתיב (מלאכי פרק ב׳ ו׳) ״תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי **ורבים השיב מעון**״ ״כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה׳ צבקות הוא״,

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקפ״ח) ״בריתי היתה אתו החיים והשלום״ **זה אהרן שהיה רודף שלום בישראל,**

״בשלום ובמישור הלך אתי״. ר׳ מאיר אומר מה תלמוד לומר **״ורבים השיב מעון״** מלמד, שהיה אהרן מהלך, אם פגע בו אדם רע או רשע נתן לו שאלת שלום,

למחר בקש אותו האיש לילך ולעבור עבירה, אמר, אוי לי, איך אשא עיני ואראה את אהרן, בושתי ממנו שנתן לי שלום, נמצא אותו האיש נמנע מלילך לעבור עבירה, שנאמר (במדבר כ׳ כ״ט) ״ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל״, ע״כ,

דרך החינוך שיש ללמוד מאהרון הכהן

דרך החינוך שיש ללמוד מאהרון הכהן, הוא דרך של נתינת כבוד לתלמיד,

כתיב (מלאכי פרק ב׳ ו׳) ״תורת אמת היתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו״

איתא במדרש (ילקוט שמעוני מלאכי רמז תקפ״ח) ר׳ יהודה אומר, ״תורת אמת היתה בפיהו״

אלו דברים ששמע מרבו, ״ועולה לא נמצא בשפתיו״ **אלו דברים שלא שמע מרבו.**

ביאור דברי המדרש בדרך החינוך

אפשר לפרש דברי המדרש, הדברים **שישמע התלמיד מרבו,** הם, ״תורת אמת היתה בפיהו״, כלומר, שכך ישמע התלמיד מרבו, אלה הדברים שאתה אומר הם דברים נכונים ותורת אמת, וזהו ״תורת אמת היתה בפיהו״ **אלו דברים ששמע מרבו,**

״ועולה לא נמצא בשפתיו״ אלו דברים שלא שמע מרבו. כלומר, שהתלמיד לא שמע מרבו **למה אתה עושה עולה,** ״ועולה לא נמצא בשפתיו״, אלו דברים **שלא שמע התלמיד מפי רבו,**

מבואר מכך, כי דרך הכבוד שהרב נותן לתלמיד היא המביאה את התלמיד לרצות להתעלות, וזו היא דרכו של אהרון, כדאיתא בגמרא כדלקמן,

לפי״ז אפשר לפרש דברי המדרש **מת אהרן נסתלקו ענני כבוד**, הוא רמז שנסתלק הכבוד שהיה אהרון הכהן מכבד לכל אחד ואחד, גם לאדם רשע.

* * * * * * *

יד, דרך החינוך של רבינו הקדוש הוא בדרכו של אהרון דרך הכבוד

איתא בגמרא (בבא מציעא דף פה עמוד א) רבי איקלע לאתריה דרבי אלעזר ברבי שמעון, אמר להם, יש לו בן לאותו צדיק, (האם יש בן לרבי אלעזר בן רבי שמעון בר יוחאי) אמרו לו, יש לו בן, אבל הוא עובר עבירות, ואינו רוצה להישאר בתורה ומצוות,

אתייה, (לקחו רבינו הקדוש למקומו), אסמכיה ברבי, (והסמיך אותו שיקרא רבי) ואשלמיה (ומסר אותו לטיפולו של) רבי שמעון בן איסי בן לקוניא, אחוה דאמיה, (אחי אמו של אותו נער, כלומר גיסו של רבי אלעזר ברבי שמעון) כל יומא הוה אמר, לקרייתי אנא איזיל, (כל יום היה אומר הנער, איני רוצה להיות כאן בישיבה, אני חוזר לעירי, ולמעשי),

אמר ליה, (רבי שמעון בן איסי), חכים עבדו יתך, וגולתא דדהבא פרסו עלך, ורבי קרו לך, (הכריזו עליך שאתה חכם, וכתר זהב פרסו עליך, וקראו לך רבי, ואחרי כל הכבוד הזה שנותנים לך), ואת אמרת לקרייתי אנא איזיל, (אתה אומר שאתה רוצה לעזוב את הכל ולחזור לעירך),

אמר ליה, מומי, עזובה דא (בשבועה, אני עוזב הכל ונשאר בישיבה), כי גדל אתא יתיב במתיבתא דרבי, (כשגדל רבי יוסי בנו של רבי אלעזר ברבי שמעון, הגיע לישיבתו של רבינו הקדוש) שמעיה לקליה, אמר, הא קלא דמי לקליה דרבי אלעזר ברבי שמעון, (כששמע רבינו הקדוש את קול הנער, אמר, הקול הזה דומה לקולו של רבי אלעזר ברבי שמעון)

אמרו ליה, בריה הוא (בנו הוא) קרי עליה, (משלי י״א ל׳) ״פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות חכם״.

״פרי צדיק עץ חיים״ - זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון,

״ולוקח נפשות חכם״ - זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא, ע״כ,

לוקח נפשות חכם ביאר המהרש״א אלו הדורות הבאים

כתב המהרש״א, (בבא מציעא דף פה עמוד א) מה שקרא עליו לוקח **נפשות בלשון רבים,** והרי נפש אחת היתה, **לומר לך,** כי הצלת נפש יחידה, מצילה את הדורות הבאים אחריו, ללכת בדרך ה׳, ועל ידי שנעשה בעל תורה מתקיים בו לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גם נפשות שיבואו ממנו יהיו כמוהם, ע״כ,

עוד נראה לי לפרש מהו לוקח נפשות חכם

מה שקרא עליו לוקח נפשות בלשון רבים, לומר, כי מי שהוא לוקח נפשות, כלומר רוצה להציל נפשות, צריך להיות **חכם**, לדעת איך לקחת הנפש,

* * * * * * *

טו, דרך האתרים הטכנולוגיים בא עמלק להלחם בישראל וישב ממנו שבי

ליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא

כתיב, (במדבר כ״א א׳) ״וישמע **הכנעני** מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך **האתרים** וילחם בישראל וישב ממנו שבי״,

מלך הכנעני זה עמלק ששינה בגדיו ולשונו

איתא במדרש (תנחומא חקת פרק י״ח) ומי הי׳ מלך ערד, זה **עמלק** שנ׳ (במדבר י״ג כ״ט) ״עמלק יושב בארץ הנגב״,

כתבו התוספות (ר"ה ג' ע"א) ד"ה "וישמע **הכנעני** מלך ערד", במדרש אמרינן, דהיינו **עמלק**, כמו שיסד הפייט בפרשת "זכור את אשר עשה לך עמלק",

"**זכור יושב הנגב**", זכור את עמלק שישב בארץ הנגב,

"**בלי עול כערד**", בלי שום עול כחמור במדבר,

"**כסות ולשון שנה**", במות אהרון שינה את מלבושו ולשונו להיות ככנענים,

"**היות מלך ערד**", למען יחשבו שהוא ממלכי כנען, ויטעו ישראל בתפילתם, ויתפללו למפלת כנען ולא לעמלק,

"**לשבות שבי מרד וחרד**", בא להילחם ומיהר לתפוס מהם שבי, עכ"ד התוס', עיין רש"י במדבר כא א, עיין מהרש"א ר"ה ג, ערוך לנר, מתיבתא ביאורי התוס' ר"ה ג,

השבי שלקח עמלק מבני ישראל הוא דרך ה"אתרים"

יש לרמז, כי מלחמתו של עמלק ורצונו לקחת בשבי נפשות ישראל טהורות, ולהורידם לבאר שחת, **וכששמע עמלק** כי בא ישראל דרך **האתרים**, וברמז ומליצת לשון, הכונה דרך **האתרים** המשחיתים,

על ידי זה, וישב ממנו שבי, לקח בשבי נפשות ישראל, רחמנא ליצלן, וזהו "כי בא ישראל דרך **האתרים** וילחם בישראל **וישב ממנו שבי**". כאשר בני ישראל באים דרך **האתרים** הטמאים, יכול עמלק לשבות מהם.

* * * * * * *

טז, ביאור מסתכלין כלפי מעלה בספר בן יהוידע

איתא בגמרא (ר"ה כ"ט ע"א) וכי נחש ממית או מחיה, אלא בזמן שהיו ישראל **מסתכלין כלפי מעלה** ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתרפאים, ע"כ,

כתב בספר **בן יהוידע** (ראש השנה כ"ט ע"א) **נראה לי בס"ד**, למעלה מאותיות **שר"ף** יש אותיות **קר"ע**, שהוא שם המסוגל לקרוע גזר דין, ורמוז בסופי תבות אור זרוע לצדיק, (תהלים צ"ג י"א), והוא ראשי תיבות קבל רנת עמך,

וזה שאמרו על זה מסתכלין **כלפי מעלה**, רצונו לומר, **למעלה מן אותיות שר"ף**, דקאי עלה, שהוא שם **קר"ע** להמשיך להם כח משם, אז היו מתרפאין, עכ"ל

* * * * * * *

יז, כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו ביאור בצחות

איתא בגמרא (ראש השנה כ"ט ע"א) **כתיב** (במדבר כ"א ח') "עשה לך שרף ושים אתו על נס והיה כל הנשוך וראה אתו וחי", וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין, ואם לאו היו נימוקים.

כיוצא בדבר אתה אומר (שמות י"ז י"א) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח **ידו** וגבר עמלק", וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך: כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה, ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים - היו מתגברים, ואם לאו - היו נופלים.

ביאור בצחות כאשר ירים משה

והיה כאשר **ירים** משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח **ידו** וגבר עמלק, וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה **אחד** ומזה **אחד**

יש לפרש, כאשר ירים משה ידו, ותמכו בו **אחד ואחד** הם **13** ו**13** ביחד הם שם **הויה**, ואז גבר ישראל,

וכאשר יניח ידו, כלומר כאשר תפחית **מירים** שהוא בגימטריא **260**, את המספר של **ידו**

שהם **20** , יתקבל המספר **240** , שזה מספר עמלק, **ולכן וגבר עמלק**

* * * * * * *

יח, למה אסא ויהושפט לא ביערו את נחש הנחושת וחזקיה ביערו

כתיב (במדבר כ"א ט') "ויעש משה **נחש נחשת** וישמהו על **הנס** והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי",

כתיב, (מלכים ב' י"ח ד') (בחזקיהו המלך) "הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבת וכרת את

האשרה **וכתת נחש הנחשת** אשר עשה משה, כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן״

איתא בגמרא, (חולין ו׳ ב׳) אפשר **בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו** והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום,

אלא מקום הניחו לו אבותיו **להתגדר** בו, פירש״י **להתגדל** בו, ע״כ

איתא בגמרא, (שבת נ״ו ע״ב), **כתיב** (מלכים ב׳ כ״ג י״ג), ״ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר מימין להר המשחה ביער יאשיהו״ אפשר **בא אסא ולא ביערם, יהושפט ולא ביערם,** עד שבא יאשיה וביערם, והלא כל עבודה זרה שבארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום,

כתבו התוספות (שבת נ״ו ע״ב ד״הה מה אחרונים), לא שייך למימר הכא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדאמר בפ״ק דחולין (דף ז.) גבי נחש נחשת שביער חזקיה דהתם לא ביערוהו אבותיו **שהיו יראים לבערו לפי שעשאו משה על פי הדבור**, וכ״כ התוס׳ חולין ז׳ ע״א ד״ה אלא מקום,

כתב הרד״ק (מלכים ב׳ י״ח ד׳) ״כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטירים לו״ מעת שהרעו מלכי יהודה וטעו ישראל אחר ע״ג, עד הימים ההמה שמלך חזקיהו היו בני ישראל מקטרים לו, כיון שמצאו כתוב (במדבר כ״א ח׳) ״וראה אותו וחי״ היו חושבים, כי טוב הוא להיות אמצעי, ולעבוד אותו, **והיה מונח מימות משה, זה הנחש לזכרון הנס, כמו צנצנת המן, ואסא ויהושפט שלא בערוהו** כאשר בערו שאר הע״ג, מפני שלא מצאו כשמלכו שהיו עובדין ומקטרים לזה הנחש, והיו מניחים אותו לזכרון הנס,

אסא ויהושפט שלא ביערו את נחש הנחושת

לדברי הגמרא, משום מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו,

לדברי התוספות, לא ביערוהו אבותיו שהיו יראים לבערו לפי שעשאו משה על פי הדבור,

לביאור הרד״ק, מפני שלא מצאו כשמלכו שהיו עובדין ומקטרים לזה הנחש,

יש להבין, אם עבדו לנחש הנחושת בזמן אסא ויהושפט, האם בשביל להתגדר בו מותר להשאיר ע״ז, ואם לא עבדו בזמן אסא ויהושפט, כביאור הרד״ק, למה צריך להגיע למקום הניחו לו אבותיו,

לדברי התוספות שלא ביערוהו שהיו יראים לבערו לפי שעשאו משה על פי הדבור, א״כ למה לא חשש חזקיה לבערו,

ונראה כי דעות חלוקות בענין

כתב הרד״ק, וחזקיהו ראה לבער אותו כשביער הע״ג, כי בימי אחז אביו היו עובדים לו כמו לע״ג, אע״פ שהטובים היו זוכרים בו הנס, אמר, טוב לבער אותו וישכח הנס, מלהניחו ויטעו בני ישראל היום או מחר אחריו,

עוד כתב הרד״ק ורבותינו ז״ל אמרו, אפשר בא אסא ולא בערו בא יהושפט ולא בערו והלא כל עבודת גלולים שבארץ יהודה אסא ויהושפט ביערום אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו, **עכ״ל הרד״ק,**

מבואר בדברי הרד״ק, כי הטעם שאסא ויהושפט לא ביערוהו, הוא **משום שבזמנם לא עבדו ע״ג לנחש הנחושת**, ודברי רז״ל לחוד, ודברי הרד״ק לחוד.

רש״י בשיטת הרד״ק והב״ח שינה הגירסא

איתא בגמרא, (עבודה זרה מ״ד ע״א) והלא כבר נאמר ״וכתת נחש נחשת״, כתב רש״י **כי בימים ההמה** בית ישראל מקטרין לו,

מבואר בדברי רש״י כי **רק** בימים ההמה היו עובדים לו, **אך הב״ח מגיה״ה** על הגליון **עד** הימים ההמה, ואפשר שרש״י היה בדעת הרד״ק כי בימים שלפני חזקיה לא עבדו לנחש הנחושת ולכן לא ביערוהו אסף ויהושפט. והב״ח שינה דבריו,

* * * * * * *

יט, חזקיה מסר נפשו לבאר ע״ז שלא ביערו אסא ויהושפט

יש לשאול, לדברי התוס׳ שאסא ויהושפט לא ביערו את נחש הנחשת אע״פ שהיו עובדים אותם בזמניהם משום שיראו לבער דבר שעשה משה עפ״י הדיבור, א״כ למה לא היה ירא חזקיהו המלך לבער מה שעשה משה עפ״י הדיבור,

חזקיה מסר נפשו לבאר ע״ז אע״פ שלא ביערו אסא ויהושפט

יש ליישב, עפ״י הא **דאיתא בגמרא** (סנהדרין ס״ג ע״ב) **כתיב** (ירמיה י״ז ב׳) ״כזכר בניהם מזבחותם וגו״, אמר רבי אלעזר, כאדם שיש לו געגועין על בנו, **פירש רש״י** כזכור בניהם דומה להם זכירת מזבחותם ואשריהם,

ואיתא בגמרא (סנהדרין ס״ג ע״ב) **כתיב** (מלכים ב׳ י״ז ל״א) ״והספרוים שורפים את בניהם באש לאדרמלך ואף חזקיה מלך יהודה ביקש אביו לעשות לו כן, אלא שסכתו אמו סלמנדרא. ע״כ,

לפי״ז יש לבאר, דחזקיה ידע כי עובדי הע״ז דבוקים בהם כאל בניהם, כאומרז״ל כזכור בניהם מזבחותם, א״כ לא יפגע העובד בבנו בשביל הע״ז,

אך כאשר ראה חזקיה שאביו כבר הגיע רח״ל לטירוף של מסירות נפש לע״ז, שמוכן לשרוף את בנו יחידו, (כרש״י בסנהדרין) באש בשביל הע״ז, בא גם הוא בגדר מסי״נ, לבער נחש הנחשת וגם אם אבותיו היו יראים לשורפו, וגם אם יעבור עליו מה.

וכבר מצינו מסי״נ בדרכו של חזקיהו, כאשר נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר, כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר, (סנהדרין צ״ד ע״א)

לפיכך, גם אם קודמיו לא רצו לבערו, הלך הוא וביערו.

* * * * * * *

כ, בקש קהלת להיות כמשה ביאור נפלא ממוהר״ר שאול מאמסטרדם

כתיב (במדבר י״ט י״ז), ״ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת, ונתן עליו מים חיים אל כלי״,

כתיב (קהלת י״ב י׳) ״בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת״,

כתב בספר בנין אריאל מאת מוה״ר **רבי שאול אב״ד אמסטרדם, וכך כתב** (פרשת חוקת, ד״ה מסכת ר״ה), **איתא בגמרא** (ר״ה כ״א ע״ב) ״בקש קהלת למצוא דברי חפץ״, **בקש קהלת להיות כמשה,** יצתה בת קול ואמרה לו ״וכתוב יושר דברי אמת, והוא תמוה,

ביאור נפלא מבנין אריאל מהו וכתוב יושר

אמרתי לפי המדרש ילקוט, לך אני מגלה טעמי פרה, אבל לאחרים חוקה, הרי שנתגלו טעמי פרה **למשה,** אבל **שלמה** אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה,

ראיתי בספר, שיש רמז בפסוק, ״ולקחו **ל**׳טמא **מ**׳עפר **ש**׳רפת **ה**׳חטאת״, ר״ת **למש״ה,** להורות, שנגלו טעמי פרה למשה,

אמנם, זה הרמז עצמו יכול להורות ג״כ על **שלמ״ה,** שהוא גם ר״ת **ל**׳טמא **מ**׳עפר **ש**׳ריפת **ה**׳פרה, אבל ההפרש בין זה לזה, דאותיות **למש״ה** רמוזים בראשי תיבות, **ל**׳טמא **מ**׳עפר **ש**׳רפת **ה**׳חטאת,

על הסדר **ביושר,** אבל אותיות **שלמ״ה** רמוזים בר״ת הללו, שלא כסדרן,

זהו שאמרו, בקש קהלת להיות כמשה, שיתגלו גם אליו טעמי פרה, לפי שהיה סבור, כמו שנרמזו אותיות הללו **למש״ה,**

כך נרמזו גם אותיות **שלמ״ה,** לכך רצה לידע טעמי פרה, יצאה בת קול, וכתב יושר דברי אמת, דאותיות **למש״ה** הם רמוזים בר״ת הללו, ביושר, משא״כ אותיות **שלמ״ה,** עכ״ל. בספר בנין אריאל.
(מובא בספר תורת החיד״א אות י״ד מהספר פני דוד בשם רבני אשכנז, וכונתו לרבי שאול מאמשטרדם, בעל בנין אריאל).

* * * * * * *

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל
״מכון פאר״

רח׳ חזון איש 2 בני ברק פקס 03-6161777

נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com